Univerzitný šport na Slovensku - I. časť (1919 - 1958)

Autor *Michal Bábela - Anton Gajdoš*
Vytvorené *20/11/2009 - 12:02*

UNIVERZITNÝ ŠPORT v rokoch 1919 – 1922

Univerzitný šport na území Slovenska začal písať svoju bohatú históriu spoločne s dátumom založenia Univerzity Komenského v Bratislave (UK), ktorá bola zriadená zákonom z 27. júna 1919 pod názvom Československá štátna univerzita. Iniciatíva pri zakladaní športu na akademickej pôde vychádzala hlavne z kruhov učiteľov a študentov Lekárskej fakulty, z ich prirodzenej potreby po zdravom, kultivovanom a harmonickom spôsobe života. Najskôr sa aktivizovali v rôznych národných i národnostných telovýchovných spolkoch a športových kluboch, ktorých po vzniku Československej republiky vzniklo veľké množstvo (Sokol, Orol, I. ČSŠK, RTJ, YMCA), resp. boli členmi klubov, ktoré obnovili svoju bohatú tradíciui v podmienkach nového štátneho útvaru (PTE, SC Ligeti). Prvým športom, ktorý sa začal udomácňovať na pôde Univerzity Komenského v Bratislave bol tenis. Spolok asistentov a klinických sekundárov požiadal 10. marca 1920 akademický senát o prepožičanie miesta v univerzitnej záhrade (dnešná Medická záhrada) s cieľom postaviť dva tenisové dvorce. Akademický senát súhlasil a v r. 1921 a Ministerstvo školstva a národnej osvety (MŠANO) dalo spolku povolenie až do odvolania bezplatne používať nádvorie na Špitálskej ulici Spolok tenisové dvorce postavil a na Lekárskej fakulte UK sa denne od skorého rána hrával tenis. Ihriská však boli veľmi prašné, čo podnietilo niektorých profesorov k podaniu žiadosti, aby ihriská boli zrušené a preložené ďalej od budovy fakulty. Boj o dvorce vyvrcholil r. 1927, keď dekan Lekárskej fakulty profesor Chlumský žiadal zrušiť a odstrániť „ostudné hřiště před palácem“. Do tohto názorového konfliktu bol zapletený temer celý profesorský zbor. Profesori Kostlivý a Vážny bránili existenciu dvorcov s tvrdením, že dovoľujú študentom a asistentom vyvažovať sedavý spôsob zamestnania. Z časových dôvodov nie je možné, aby chodili na vzdialené ihriská v Bratislave.

Stanislav Kostlivý

[1]

rektor UK v Bratislave v rokoch 1923/1924

V r. 1922 študenti UK založili prvý spolok výchovno-vzdelávacieho charakteru pod názvom **Akademická YMCA.** Táto organizácia amerického pôvodu podporovala vytvorenie akademických združení tohto spolku vo všetkých mestách Československa (ČSR), v ktorých sídlili vysoké školy. Akademická YMCA predložila svoje stanovy akademickému senátu univerzity 29. marca 1922 a tento ich schválil 26. októbra 1922. Schváleniu predchádzal totiž protest spolku katolíckych akademikov „Moyzes“, ktorí protestovali, že program YMCA odporuje zásadám katolicizmu. Súčasne so založením žiadala YMCA aj povolenie výstavby ihrísk v Medickej záhrade (29.3.1922 – pozn. autora). Ministerstvo s plnou mocou pre správu Slovenska udelilo súhlas s podmienkou, že sa tam nebudú rúbať žiadne stromy. Tak sa vybudovali v Medickej záhrade ďalšie tenisové, volejbalové a basketbalové ihriská. Treba zdôrazniť, že sa na nich hralo už v tom istom roku. Postupne boli na pôde Akademickej YMCA založené športové oddiely: atletický, pästiarsky, šermiarsky, volejbalový, basketbalový a futbalový. Pre pretrvávajúce rozpory so spolkom „Moyzes“ došlo v r. 1923 k situácii, že akademici sa rozhodli založiť nový spolok pod názvom Slovenský športový klub Univerzita. Na konci roku 1924 prešla väčšina športovcov z Akademickej YMCA do tohto klubu. Po r. 1924 telovýchovná, ako aj športová činnosť v Akademickej YMCA bola už viac menej len formálna. Zánik

tohto spolku oznámili štátne orgány až 5. februára 1935, hoci zo zápisnice spolku z 12. 12. 1930 bolo zrejmé, že spolok už nevyvíja žiadnu činnosť.

UNIVERZITNÝ ŠPORT v rokoch 1923 – 1928

Keď sa 11. júna 1923 zakladal **Slovenský športový klub Univerzita** (ďalej SŠKU) prijali delegáti na jeho ustanovujúcom valnom zhromaždení rezolúciu, v ktorej sa medziiným píše: "Vysokoškolská mládež, opúšťajúc stredné školy, opustí súčasne i povinný telocvik. Nie je možné, aby študentstvo nevidelo zhubný následok tejto skutočnosti. Klub žiadal, aby sa pri zápise vyberalo po 5 Kč na univerzitný šport. Keď akademický senát nevyhovel tejto žiadosti, študenti - funkcionári klubu obvinili senát, že „ pánom profesorom nezáleží na zdraví vysokoškolskej mládeže, a tým ani na zdarnom účinkovaní tejto mládeže medzi ľudom, t.j. v národe". Aj keď senát ostro reagoval na uvedenú repliku, v snahe dokázať, že mu na študentskom športe záleží, povolil začiatkom školského roku 1925/26 vyberanie dobrovoľného poplatku pri zápise. Na imatrikulácii študentov dňa 15. decembra 1925 sa aj rektor Dr. M. Weingart zmienil o športe, ktorý je „v podstatě zjev zdravý jakožto vyvážení škodlivosti sedavého knižního života", ale ostro sa stavia proti „rekordérstvu ....jako posilování ješitnosti a škodě na zdraví". Záujem o telesnú výchovu a šport sa zvyšoval. Aj na UK sa ozývali silnejúce požiadavky po zriadení lektorátu telesnej výchovy, ktorý by organizoval telesnú výchovu ako nepovinný predmet na jednotlivých fakultách UK.

V roku 1927 po vzniku lektorátu telesnej výchovy činnosť SŠKU ochabla. Na záver roku 1927 sa výbor spolku rozhodol činnosť spolku ukončiť. Majetok dal k dispozícii novozaloženému spolku **Vysokoškolský šport Bratislava,** ktorý vznikol 3. februára 1928.

UNIVERZITNÝ ŠPORT v rokoch 1928 – 1938

Vznik spolku Vysokoškolský šport Bratislava (VŠB) je možné bez zveličovania (obdobne to charakterizovala aj dobová denná tlač) označiť ako logické spojenie dovtedy činných vysokoškolských športových organizácií bratislavských akademikov – Akademickej YMCA a SŠKU, za spoluúčasti profesorských zborov a lektorátu telesnej výchovy. Stanovy VŠB boli schválené akademickým senátom UK 29. marca 1928 a Ministerstvom vnútra 9. mája 1928. Po športovej stránke si vytýčil spolok za hlavnú úlohu rozvíjať a propagovať všetky druhy športu medzi študentmi. Dôkaz o tom, že športu venovalo veľkú pozornosť i vedenie Univerzity bola skutočnosť, že rozhodnutím vedenia UK bolo založené kuratórium VŠB, v ktorom bolo zastúpených 5 členov profesorského zboru a lektorátu telesnej výchovy. Jeho úlohou bolo dohliadať na činnosť spolku, podávať správy akademickému senátu a profesorskému zboru, rozhodovať o väčších finančných operáciách, zabezpečovať finančné prostriedky na činnosť spolku a starať sa o ich spravodlivé prerozdeľovanie medzi oddiely. Na ustanovujúcom valnom zhromaždení VŠB bol za predsedu zvolený stredoškolský profesor Jan Prochádzka, externý lektor telesnej výchovy na UK. Jedným z prvých podujatí VŠB bol propagačný beh bratislavskými ulicami, ktorý mal cieľ na Námestí republiky (dnešné Nám. SNP). Uskutočnil sa 17. mája 1928. V tomto roku vykonávali svoju činnosť v rámci VŠB tieto oddiely: futbalový, atletický, pästiarsky, plavecký a šermiarsky. V roku 1929 sa počet oddielov VŠB rozrástol nasledovne: atletický (vedúci Bancz), volejbalový (vedúci Foltýnek), lyžiarsky (vedúci Štípala), tenisový (vedúci Valent), futbalový (vedúci Jakubec), plavecký (vedúci Bende), ženský (vedúca Dérerová), pästiarsky a šermiarsky (vedúci Prochádzka). Vedúci bol obvykle aj trénerom, kapitánom družstva a väčšinou aj najvýkonnejším športovcom oddielu. Za predsedu bol v r. 1929 zvolený opäť prof. Prochádzka, za lektora telesnej výchovy a do výboru priekopníkov slovenskej atletiky boli zvolení **J. Viktory** a **A. Bínovský**.

Alexander Bínovský

[2]

Významným prínosom pre rozvoj vysokoškolského športu v Bratislave bolo r. 1929 dobudovanie internátu na Lafranconi a následne r. 1930 dobudovanie telovýchovných objektov v areáli tohto internátu. Vybudovaním futbalového ihriska, ľahkoatletickej dráhy, skokanských a vrhačských sektorov, volejbalového a basketbalového ihriska a tenisových dvorcov sa preniesol športový život do ideálneho prostredia. Preto od r. 1931 môžeme hovoriť o rozkvete vysokoškolského športu. Dôkazom tohto tvrdenia je i správa o činnosti Spolku pre postavenie a vydržovanie univerzitného kolégia a akademickej menzy za r. 1931: „Dnes každý akademik bývajúci na Lafranconi môže čo najideálnejšie zharmonizovať štúdium a šport. Podmienky, ktoré pre to poskytuje kolégium sú neoceniteľné. Vysokoškolský šport, využívajúc tieto vymoženosti, povzniesol sa na nebývalú úroveň... V lete r. 1933 boli na Lafranconi dobudované i hospodárske budovy, medzi ktoré patrila i telocvičňa. Z hľadiska záujmu študentov o pohybovú aktivitu však k najpopulárnejším športom patril nepochybne volejbal. Šport na UK v tomto období sa tešil veľkej pozornosti i podpore zo strany profesorského zboru i senátu UK. Bolo samozrejmosťou, že rektori sa zúčastňovali na všetkých významných pretekov akademikov UK a preberali záštitu nad turnajmi, alebo pretekmi. Pritom je potrebné zdôrazniť, že 30. roky sa v školstve odrazili akútnym nedostatkom finančných prostriedkov. Uvedené ťažkosti spomenul vo svojom príhovore i odstupujúci rektor UK prof. Dr. B. Tomsa v správe za rok 1933/34: „ **Finanční tíseň státu postihla krute veškeré kulturní instituce, zvláště pak vysoké školství, jež ve svých potřebách je omezováno někdy již spúsobem, který přímo sahá na životní krev...“**

Budova Lafranconi vo výstavbe v rokoch 1925 - 1927

[3]

Lafranconi v 70-tych rokoch

[4]

ŠB sa stal postupne silným a uznávaným spolkom tak na úseku organizátorskom, ako aj športovom. V roku 1932 usporiadal atletický oddiel tohto spolku na Lafranconi juniorské majstrovstvá ČSR, v ktorých VŠB (z 12 účastníkov) obsadil druhé miesto za VS Praha. Medzi reprezentantov VŠB patrili v tomto období MUC. J. Doležel, MUC. V. Baracz, MUC. A. Bínovský, JUC. J. Bojna, JUC. R. Haschke,

JUC. J. Kurhajec, JUC. P. Maľa, JUC. L. Rozkošný, MUC. J. Šnajdr, MUC. I. Štípala, JUC. J. Viktory a ďalší akademici. Prejavom uznania výsledkov v činnosti VŠB, ako aj snaha o zlepšenie spolupráce a pomoci tomuto spolku zo strany vedenia univerzity bola aj skutočnosť, že v r. 1933 bol za predsedu VŠB zvolený prof. Dr. V. Buška, za podpredsedu prof. J. Prochádzka, za tajomníka J. Viktory a za zapisovateľa I. Chodák (neskorší úspešný internacionál, označovaný tiež aj ako futbalový rytier).

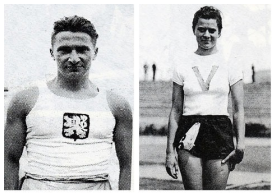
Alexander Bínovský a Ivan Chodák (vpravo)

[5]

Lyžiarsky oddiel bol vo februári 1934 organizátorom akademických majstrovstiev ČSR, na ktorých získal I. Chodák titul juniorského majstra ČSR, čo svedčilo súčasne o všestrannosti študentov – športovcov v tomto období. Významným ocenením práce atletického oddielu VŠB bola aj skutočnosť, že jeho pretekári Schiefferová, Maľa, Viktory a Barač boli nominovaní do národného družstva pre OH 1936 v Berlíne. Roku 1937 sa niektorí atléti VŠB zúčastnili na svetových akademických hrách v Paríži. Podporu na cestovné vo výške 1 000,- Kč im poskytol Krajinský úrad. V roku 1937 sa klub uchádzal aj o získanie tenisových dvorcov, ktoré mal od r. 1932 na šesť rokov v prenájme nemecký Ski – klub Bratislava. V marci 1938, po ukončení platnosti zmluvy, sa rozhodol akademický senát UK dať tieto ihriská v Medickej záhrade do bezplatného užívania VŠB. V zimných mesiacoch sa tieto ihriská využívali ako klzisko.

Pavol Maľa **Margaréta Schieferová**

[6]

UNIVERZITNÝ ŠPORT v rokoch 1939 – 1945

Po vzniku slovenského štátu VŠB pokračoval aj vo svojej činnosti. Predsedom klubu sa stal prof. F. Švec (otec bývalého rektora UK – pozn. autora) a vo výbore pracovali i mnohí akademickí funkcionári školy, ako napr. Dr. J. Viktory, MUDr. Štekláčová, prof. Ledényi, prof. Hajdócy, doc. J. Chovan a iní. VŠB, tak ako aj mnohé ďalšie športové kluby na Slovensku, snažili sa aj v podmienkach klérofašistického režimu rozvíjať svoju činnosť a udržať si svoju organizačnú samostatnosť mimo rámca režimom sprofanovaných organizácií Hlinkovej gardy a Hlinkovej mládeže. Samozrejme, že

mnohé akcie niesli v sebe symboliku vtedajšieho režimu (napr. medzi fakultné preteky o putovnú cenu rektora Dr. V. Tuku a pod.). Atletika si vo VŠB udržiavala i naďalej svoje postavenie, aj keď jej od r. 1942 silno konkuroval Oddiel armádnych pretekárov (OAP). Po pripadnutí Košíc k Maďarskej republike bojovali o titul vo volejbale hlavne bratislavské mužstvá VŠ a ŠK a neskôr i OAP. Od r. 1940 sa začal vo VŠB úspešne rozvíjať aj basketbal a jeho hráči sa stali majstrami Slovenska hneď v úvodnom ročníku basketbalovej ligy. Po dobudovaní umelej ľadovej plochy v Bratislave sa aj hokejisti zaradili spolu s ŠK, OAP a HC Tatry k špičke ľadového hokeja na Slovensku. VŠB zohralo v tomto športe v r. 1940 – 42 aj niekoľko medzinárodných stretnutí (napr. s Rot-Weis Berlín, E. G. Wiener a pod.).

Svoju klubovú autonómiu si VŠB zachoval až do 12.12.1942, kedy bol klub rozpustený a prešiel do **Združenia vysokoškolského študentstva,** ktoré vzniklo v rámci HSĽS zákonom zo dňa 6. 5. 1942. Členmi združenia sa mali stať povinne všetci riadni študenti slovenských vysokých škôl. Pri Združení vznikol Telovýchovný ústav (viedol ho MUDr. Bínovský), ktorý mal organizovať telesnú výchovu vysokoškolákov. Nakoniec sa činnosť tohto Združenia ani nerozvinula a samotný šport ku koncu existencie slovenského štátu upadol.

Po oslobodení sa stáva VŠB jedným z klubov, ktoré obnovili svoju činnosť už v roku 1945. Pri tejto príležitosti je potrebné spomenúť jednu zaujímavosť. Športové kluby mohli pokračovať vo svojej činnosti aj po oslobodení (slovenské športové zväzy v tomto období boli naďalej riadené Slovenskou ústrednou športovou radou), avšak VŠB, pretože bol rozpustení koncom r. 1942, požiadal o schválenie nových stanov. Povereníctvo vnútra ich vrátilo ako bezpredmetné vzhľadom na zlučovanie telovýchovných spolkov. Pritom k zjednoteniu telesnej výchovy a športu došlo až v marci 1948. VŠB aj napriek neschváleným stanovám pôsobil v rokoch 1945 – 1948 v športových súťažiach. Pritom VŠB začal po oslobodení fakticky rozvíjať svoju činnosť, o čom svedčí aj pridelenie finančnej podpory na činnosť vo výške 50.000,- Kčs, ktorú vybavil povereník školstva Dr. J. Viktory už v r. 1945 pre svoj materský klub.

UNIVERZITNÝ ŠPORT v rokoch 1945 – 1948

Pred skončením II. svetovej vojny bol na oslobodenom území ČSR dňa 5. apríla 1945 vládou ČSR vyhlásený Košický vládny program. Proces zjednocovania telesnej výchovy a športu sa začal už v prvých dňoch po oslobodení. Vznikol Ústredný národný telovýchovný výbor (ÚNTV), do ktorého vstúpili najväčšie telovýchovné organizácie a prostredníctvom Československého všešportového výboru aj športové zväzy. Zástupcovia ÚNTV vydali 5. mája 1945 prehlásenie (zástupcovia Československej obce sokolskej (ČOS), Zväzu RTJ, FPT, Junáka, Čs. všešportového výboru): „Zjednotením telesnej výchovy k budovaniu nového Československa!“ Celý proces zjednocovania bol poznačený politickým zápasom o charakter republiky medzi tzv. moskovským (komunistickým) a londýnskym (benešovským) vedením, ktorý sa zákonite preniesol aj do telovýchovy a športu. Predseda ÚNTV Dr. A. Hřebík (za ČOS) to vyjadril takto: **„Sokolstvo od května 1945 vedlo svůj boj proti komunistům na úseku čs. tělesné výchovy. Bojovalo – a také vybojovalo boj proti komunisty plánovanému ztotalizování celé československé tělesné výchovy a sportu.“** Na Slovensku funkcionári Sokola prijali 6. júna 1945 rezolúciu adresovanú SNR, v ktorej žiadali o oživenie činnosti tejto organizácie. Odpoveď predsedníctva SNR po porade 28. júna 1945 znela, že „ani jedna organizácia, teda ani Sokol sám, by nebola schopná poskytnúť rámec pre jednotnú národnú telovýchovnú organizáciu a vyzvalo sokolov do zapojenia sa v Jednotnej národnej slovenskej telovýchove.“ Proti zjednoteniu prví otvorene vystúpili zástupcovia Orla a po nich i Český zväz futbalu, ktorý sa opieral aj o mienku Slovenského futbalového zväzu, s ktorým sa dohodli, že nepristúpia na organické zjednotenie. V zmysle návrhu na organizovanie telesnej výchovy na Slovensku mala byť Ústredná rada telesnej kultúry poradným orgánom pri ústrednom úrade telesnej výchovy pri Povereníctve školstva a osvety (PŠO). Telesná výchovy pripadla totiž do rezortu školstva, kde bol povereníkom komunista L. Novomeský, ktorý presadzoval koncepciu zjednotenia. Výsledkom

ťažkých a zdĺhavých politických zápasov, ktoré prebiehali nielen medzi jednotlivými národnými telovýchovnými subjektmi, ale aj medzi českými a slovenskými funkcionármi bol kompromis, ktorý viedol 16. novembra 1946 k vytvoreniu Československého telovýchovného zväzu (ČSTS). Podpredsedom zväzu sa stal uznávaný lekár a zanietený športový funkcionár MUDr. K. Čársky.

Konštantín Čársky

[7]

UNIVERZITNÝ ŠPORT v rokoch 1946 - 1948

V Košickom vládnom programe bola zakotvená problematika telesnej výchovy ako prostriedku výchovy občanov. O jej rozvoj sa mal starať predovšetkým rezort Ministerstva školstva. Výnosom Povereníctva školstva a osvety zo dňa 30. 4. 1946 sa „na vysokých školách obnovuje povinná telesná a branná výchova. Tým sa telesná výchova stáva rovnocenným predmetom na všetkých typoch škôl, vrátane učňovských a vysokých. Na vysokých školách sa zakladali ústavy pre telesnú výchovu a ústavy telovýchovného lekárstva, ktoré zabezpečovali telesnú výchovu vysokoškolákov. Ich činnosť trvala do školského roka 1952/53.

V roku 1946 vyšiel zákon o pedagogických fakultách, zriaďovaných pri univerzitách, ktoré pripravovali učiteľov pre materské, národné a meštianske školy. V nezmenenej podobe pokračoval vo svoje činnosti aj Telovýchovný ústav, ktorý bol k 1. 10. 1947 pričlenený k Pedagogickej fakulte Slovenskej univerzity. Zároveň sa pri ústave, ktorý viedol RNDr. Karol Stráňai, začal budovať interný zbor, ktorý sa stal neskorším personálnym základom pri vzniku FTVŠ UK v Bratislave.

Karol Stráňai (vľavo) so študentami Vysokej školy pedagogickej, Brnčalová chata, 1958

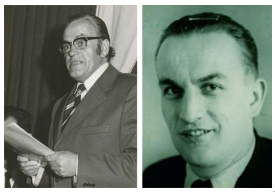

[8]

Ústav pre telesnú výchovu na vysokých školách v Bratislave (ÚTV) začal svoju činnosť od šk. r. 1946/47. Do jeho pôsobnosti patrila telesná výchova na všetkých troch vtedajších vysokých školách, a to na Slovenskej univerzite (založenej v r. 1919), Slovenskej vysokej škole technickej (založenej v r. 1938) a na Vysokej škole obchodnej (založenej v r. 1940), ktoré mali sídlo v Bratislave. Až v roku 1948 bola zriadená pobočka bratislavského ÚTV ako Ústav telesnej výchovy na vysokých školách v Košiciach pri tamojšej novozaloženej Vysokej škole poľnohospodárskeho a lesného inžinierstva. Za riaditeľa bol ustanovený štátny profesor Vratislav Kaprál. Ústav pre telesnú výchovu v

Bratislave začal svoju činnosť 1. októbra 1946. Funkciou riaditeľa bol poverený št. profesor J. Štancel.

Vratislav Kaprál **Július Štancel**

[9]

ÚTV bol umiestnený v suteréne budovy Slovenskej univerzity na Šafárikovom námestí, kde mal k dispozícii provizórnu nevyhovujúcu telocvičňu, ktorá sa dala používať len na hodiny boxu, džuda a streľby. Cvičilo sa v prenajatých telocvičniach bratislavských stredných škôl, v telocvični na Lafranconi a v kinosále YMCA. Telesná výchova bola v šk. r. 1946/47 povinná len pre poslucháčov I. ročníka (aj to len pre mužov do 22 rokov veku a ženy do 21 rokov). Postupne sa zaraďovali každý rok ďalšie ročníky. Oslobodení boli poslucháči zo zdravotných dôvodov, z dôvodu prekročenia veku a vyslúžení vojaci. Prvý učiteľský zbor ÚTV mal 14 členov. Bol zložený z externých učiteľov a štátnych profesorov telesnej výchovy z bratislavských stredných škôl prípadne kandidátov profesúry TV. Úlohy a ciele telesnej výchovy na ÚVT boli stanovené osnovami, v ktorých figuroval človek predovšetkým ako budovateľ, kde rozvoj jednotlivca bol podriadený rozvoju kolektívu, spoločnosti socialistického typu. Ideologické a politické ciele spoločnosti boli nadradené individuálnym potrebám jedinca. Na konci I. a II. ročníka sa konali skúšky zdatnosti, ktoré boli v šk. r. 1949/50 nahradené skúškami o Tyršov odznak a neskôr PPOV (Pripravený k práci a obrane vlasti). Od šk. r. 1948/49 sa každoročne konali zimné a letné výcvikové kurzy. Tie mali predovšetkým branný charakter. Na letných kurzoch sa odstraňovala i plavecká negramotnosť poslucháčov.

Vladimír Černušák (vľavo) a Július Štancel, Lafranconi

[10]

Na ÚVT v Bratislave sa v spolupráci s VŠ Bratislava rozvíjal vysokoškolský šport a to najmä atletika, volejbal a basketbal. Už v roku 1947 sa konali kvalifikačné zápasy ako výber na celoštátne akademické majstrovstvá. Na základe týchto kvalifikačných zápasov nominoval ÚVT pretekárov na Majstrovstvá vysokých škôl ČSR, ktoré sa konali v rámci Predsletových telovýchovných slávností čs. škôl v Prahe. Vybraní reprezentanti atletiky, basketbalu a vodného póla nás reprezentovali na IX. Svetových letných akademických hrách r. 1947 v Paríži. Dvaja najlepší basketbalisti VŠB Kalina a Krenický sa zúčastnili aj OH v Londýne v roku 1948.

Basketbalisti VŠB. Jozef Kalina (tretí zľava v stoji)

[11]

Basketbalisti VŠB. Zoltán Krenický (druhý zľava v stoji)

[12]

UNIVERZITNÝ ŠPORT v rokoch 1948 – 1952

Po februárových udalostiach roku 1948 sa veľmi rýchlo podarilo „zjednotiť“ telesnú výchovu a šport vďaka zmeneným politickým pomerom v štáte, ktoré sa premietli aj do zámerov v telovýchove a športe. Realizáciou zjednotenia boli poverené akčné výbory. Zjednotenie bolo vyhlásené 31. marca 1948. Predsedníctvo Ústredného akčného výboru Národného frontu prijalo 27. februára 1948 rozhodnutie, že jedinou telovýchovnou organizáciou u nás bude Sokol. Zväzy, spolky, kluby a telovýchovné organizácie mali splynúť do tejto jednotnej telovýchovnej organizácie. VŠ Bratislava sa stali kolektívnym členom Sokola a v r. 1948 – 1951 pokračoval v podstate v nezmenenej podobe vo svojej činnosti ako Sokol VŠB. V dôsledku zjednotenia prestala byť aktuálna aj snaha VŠB o schválenie stanov zo 6. 9. 1946.

Keď sa začali množiť hlasy o potrebe zveľadenia vysokoškolského športu uviedli sa do života vysokoškolskej mládeže vysokoškolské hry. Ich cieľom malo byť zaktivizovanie vysokoškolákov pre pohybové aktivity a šport. Pravdou však je, že tieto snahy nenašli dostatočnú odozvu a nezaznamenali očakávaný výsledok. Narážali na akútny nedostatok priestorového vybavenia (chýbali kryté i otvorené ihriská a telocvične) pre telesnú výchovu študentov vysokých škôl. Internát Lafranconi ostal základňou vysokoškolského športu, ale kapacitne už nemohol uspokojiť záujem. Prvé **vysokoškolské hry** sa konali v r. 1949. Súťažilo sa v cezpoľnom behu (132 zúčastnených študentov), v basketbale (367), atletike (742), vo volejbale (528) a v plávaní (524). Aj napriek úctyhodnému počtu zúčastnených nemohla táto akcia získať trvalý záujem o telesnú výchovu a šport, pretože bola jednorázová a mala skôr náborový charakter. Výsledky dosiahnuté na Vysokoškolských hrách sa bodovali podľa špeciálnych kritérií a prvých päť miest získali prekvapujúco fakulty Techniky. Na II. ročníku vysokoškolských hier r. 1950 zvíťazili poslucháči Pedagogickej fakulty hlavne zásluhou študentov telesnej výchovy. Do hier sa zapojilo asi 8 – 9% vysokoškolákov, čo zďaleka nezodpovedalo očakávaniam. Aby sa zvýšil počet aktívne cvičiacich študentov, začali sa na fakultách zakladať sokolské krúžky, z ktorých hlavne v rokoch 1951 – 1952 vznikali **sokolské jednoty** (Medik, Pedagóg, Filozof, Prírodovedec). K najaktívnejším patrila Sokolská jednota Prírodovedeckej fakulty. Pre propagáciu športu sa aj v tomto období využívalo tradičné stretnutie Univerzita – Technika. Od r. 1951 sa popri tradičnom stretnutí v atletike organizovali súťaže aj v iných športoch. Veľmi dobrú úroveň mali hlavne súťaže vo volejbale a basketbale. V roku 1952 už športové družstvá na vysokých školách nevystupuje pod tradičným názvom VŠB, ale ako Sokol Náuky, resp. Sokol Pedagóg Náuky. Hlavným dôvodom tejto zmeny bola skutočnosť, že organizačná základňa Sokola už bola priúzka na zvládnutie politicky a ideologicky stanoveným úlohám, ktoré boli

nastoľované čoraz viac dogmatickejšie a formálnejšie. Liekom pre riešenie daného stavu mala byť ďalšia reorganizácia.

Z tradičných vysokoškolských športov postupne upadala atletika. Príčinou tohto stavu bola skutočnosť, že v Bratislave sa atletická špička koncentrovala do Sokol NV Bratislava a úroveň atletiky na vidieku sa začala vyrovnávať úrovni v Bratislave. Prvý krát sa to vypuklejšie prejavilo už v r. 1949, keď muži VŠB skončili na treťom a spolu so ženami dokonca až na šiestom mieste na Slovensku. Basketbalisti, ktorí sa v r. 1948 umiestnili
na výbornom druhom mieste v ČSR sa v sezóne 1948/49 stali majstrami Slovenska, postúpili do finálovej časti majstrovstiev ČSR, kde obsadili piate miesto za Sokolom NV Bratislava.
V roku 1950 bola liga rozšírená na dvanásť účastníkov. Basketbalisti VŠB skončili na peknom III. meste. Väčšinu zápasov odohrali v zložení: Dr. Kukura, Zemaník, Daňo, Kalina, Krenický, Kluvánek, Lukáč, M. Horniak, Biermann. Na majstrovstvách Európy v Paríži r. 1951 reprezentoval ČSR z VŠB iba Zemaník. V r. 1952 došlo k rozkolu basketbalovej špičky VŠB. V rámci prípravy na OH v Helsinkách štartovali na dlhodobom turnaji za Slovensko Sokol Náuky (Herrmann, Zemaník, Šimkovič, Doubek, Šesták, Stacho, Kevely, Lukáč, Tarek, Gajdár, Matisko, Friedrich, Nikodým, Srnánek) a Sokol Zdravotník (Dr. E.Horniak, Tiso, Dr. Kukura, Dr. Kluvánek, M. Horniak, Seitz, Mašek, Tomaštík, Biermann). Na tomto turnaji z ôsmych najlepších družstiev ČSR skončil Sokol Náuky na 4. mieste a Sokol Zdravotník na 7. mieste. Na majstrovstvách republiky obsadil Sokol Zdravotník štvrté a Sokol Náuky šieste miesto.

Gustáv Herrmann

[13]

V stoji zľava: Handzo Pavol (prvý), Uberal Kuro (tretí), Herrmann Gustáv (piaty), Bobocký Miloš (v strede v drepe)

[14]

K popredným slovenským družstvám patrili aj v tomto období volejbalisti. Bola vytvorená slovenská volejbalová liga, v ktorej majstrovský titul získalo družstvo mužov Sokol ZNB Bratislava pred VŠB. Na majstrovstvách republiky sa však už družstvo VŠB neumiestnilo. Dobré športové výsledky dosahovali aj ženy VŠB. Na MR v r. 1949 – 1950 skončili vždy na štvrtom mieste, čo bolo vzhľadom na vtedajšie postavenie slovenského ženského volejbalu veľmi pekné umiestnenie. K oporám ženského družstva patrili M. Bernovská, N. Hornoveská a U. Slobodová-Čechvalová (tiež výborná basketbalistka). Ako tréner národného družstva žien pôsobil v tomto období bývalý všestranný hráč vo volejbale, basketbale a v hádzanej, neskorší profesor FTVŠ UK M. Rovný (viedol národné družstvo na ME v Prahe r. 1949 a na MS v Moskve r. 1952). Ako jediný hráč zo Slovenska bol do národného družstva pre prípravu na MS zaradený J. Perútka z VŠB, ktorý neskôr ako zakladateľ slovenskej telovýchovnej historiografie pôsobil na FTVŠ UK ako univerzitný profesor.

Jaromír Perútka (vpravo)

[15]

Po r. 1950 vzniká v Košiciach ďalšie kvalitné a pre rozvoj vysokoškolského športu veľmi dôležité centrum akademického športu. V r. 1950 bola na Vysokej škole lesníckej a drevárskej založená prvá dobrovoľná športová organizácia VŠ Košice. Neskôr sa z nej vytvorila telovýchovná jednota „Náuka“, ktorej činnosť bola orientovaná prevažne na basketbal a volejbal. Presídlením vysokej školy do Zvolena táto telovýchovná organizácia zanikla.

Vznikom košickej Vysokej školy technickej v r. 1952, ale aj založením katedier telesnej výchovy a športu boli vytvorené predpoklady pre vznik telovýchovnej a športovej činnosti. V decembri 1952 bola v Košiciach založená telovýchovná organizácia pod názvom DŠO – ROH Slávia, ktorá sa stala riadiacim a metodickým orgánom vysokoškolského telovýchovného hnutia na východnom Slovensku. Z jej podnetu vznikajú na jednotlivých fakultách vysokých škôl nové telovýchovné organizácie: Slávia Veterinár, Slávia Medik, Slávia Baník, Slávia Hutník, Slávia Strojár. Jeden z prvých organizátorov akademického športu v Košiciach, ako aj zakladateľ Katedry telesnej výchovy na VŠT bol doc. Vratislav Kaprál, zanietený učiteľ, propagátor, organizátor i funkcionár vysokoškolského športu na Slovensku. V záujme úspešnej reprezentácie vysokoškolského športu sa sústredila pozornosť do troch vybraných športových odvetví: futbalu (pod patronátom Slávie Veterinár), basketbalu (Slávia Strojár) a volejbalu (Slávia Baník).

UNIVERZITNÝ ŠPORT 1953 – 1956

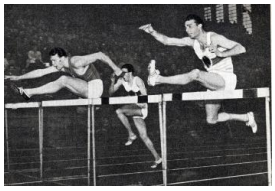
Národné zhromaždenie prijalo dňa 12. decembra 1952 zákon o organizácii telesnej výchovy a športu, ktorý zaviedol jednotné štátne riadenie telesnej výchovy a športu. Vytvorením organizačnej štruktúry boli poverení Štátny a na Slovensku Slovenský výbor pre telesnú výchovu a šport, jednotlivé ministerstvá (národnej obrany, pracovných síl, národnej bezpečnosti, školstva, vied a umení, zdravotníctva, informácií a osvety). Na vidieku mala tento proces riadiť Dobrovoľná športová organizácia (DŠO) Sokol. Žiaľ aj táto organizačná zmena bola ponímaná zo strany jednotlivých zúčastnených zložiek viac ideologicky ako obsahovo. Zjavne kopírovala vzor sovietskej fyzkultúry. Jej politický a kampaňovitý charakter bol zvýraznený heslom: „Za masovosť, za rekordy.“ Hoci sa o ľudovosti a masovosti našej telesnej výchovy veľa hovorilo, investovali sa do nej aj značné prostriedky, výsledky tomuto úsiliu nezodpovedali. Na vysokých školách sa vytvorili DŠO Slávia, ktoré boli riadené a zabezpečované Odborovým zväzom zamestnancov vysokých škôl a vedeckých ústavov. To viedlo k vytvoreniu TJ Slávia, najprv pod hlavičkou fakúlt (Slávia Prírodovedec, Pedagóg, Medik a pod.). Prvá sa k novej organizácii prihlásila TJ Sokol Prírodovedec a je šesť oddielov (basketbalový, volejbalový, futbalový, turistický, atletický a stolnotenisový) a vytvorili DŠO Sláviu Prírodovedec. Žiaľ aj tu sa prejavila kampaňovitosť, ktorej výsledkom bola hlavne snaha o čo najvyššiu, mnohokrát vynútenú organizovanosť študentov v DŠO na fakultách, pričom materiálne a priestorové zabezpečenie činnosti zjavne neumožňovalo saturovať záujem všetkých záujemcov o pohybové aktivity.

V DŠO sa začali organizovať dni telesnej výchovy. Prvý takýto deň bol na bratislavských vysokých školách v máji 1953. V tomto roku sa usporiadali medzifakultné súťaže v basketbale, volejbale, futbale, hádzanej a atletike.Nakoľko rýchlemu rastu členskej základne nezodpovedal nárast telovýchovných objektov (práve naopak, v roku 1953 stratila vysokoškolská telesná výchovy a šport svoje najlepšie vybudované športové centrum na Lafranconi). Po počiatočnej eufórii snaženie ochablo. Na niektorých fakultách dokonca dobrovoľná telesná výchovy v rámci Slávie zanikla (napr. na Právnickej a Filozofickej fakulte UK). Na druhej strane treba zdôrazniť, že v tomto období bol

dobre zabezpečený špičkový šport. Slovenská odborová rada poskytla pre činnosť DŠO Slávia dostatočné finančné i materiálne krytie výdavkov pre súťaže a pri nakupovaní športového materiálu. Naďalej však absentovalo dostatočné vybavenie krytými i otvorenými telovýchovnými objektmi. V Bratislave neboli dobudované plánované objekty na Mladej Garde (telocvičňa a krytá plaváreň) ani v Horskom parku (atletická dráha)

V tomto období sa aj napriek spomínaným ťažkostiam darilo v rámci DŠO v Bratislave vrcholovému športu. Pre niektoré športy priniesla reorganizácia v r. 1953 pozitívny obrat v ich činnosti. Atléti DŠO Bratislava sa stali v rokoch 1954 a 1955 víťazmi Čs. pohára. Na tomto úspechu sa podieľali pretekári, ktorí v tom období študovali na UK a SVŠT (Dvonč, Baránek, Kocinger, Žajdlík, Maruniak, Hausmann, Glesk, Hec, Krištof, Veselský, Molnár, Štefkovič, Kormúth, Schurek, Krejší, Danko, Šimonek, Savčinský a i.). Na ich úspechoch mali nemalý podiel aj ich tréneri: F. Kašpar, Žila, J. Šimonek, A. Kuchen, J. Čechvala a B. Rusina. Na ME v Berne r. 1954 reprezentoval ČSR pretekár Slávie Štefkovič.

Ivan Veselský (vľavo)

[16]

Stanislav Štefkovič

[17]

Najlepší plavci Bratislavy sa sústredili do DŠO Slávia, pretože väčšina pretekárov sa grupovala z radov vysokoškolákov, ktorí dovtedy štartovali za iné kluby a pod jej hlavičkou (od r. 1956 ako Slávia VŠ a od r. 1962 Slávia UK) dominovali v čs. bazénoch. Tituly majstrov Československa v súťažiach jednotlivcov či družstiev získali: Skovajsa, Samuhel, Chorvát, I. Ferák, P. Ferák, V. Hopka, P. Kurhajec, Svozil, Turčáni, Deák, Monarth, Čady, F. Hopka, Skupilová Vaňová, Urbanová, Černá, Wawrová a ďalší.

Vladimír Hopka

[18]

Na OH v Melbourne r. 1956 reprezentovala M. Skupilová (tréner O. Urban), ktorá na Festivale mládeže r. 1957 v Moskve získala 1 zlatú a 1 striebornú medailu. V. Svozil v tom istom roku prekonal svetový rekord na 100 m prsia. Na ME v Budapešti r. 1958 získala Skupilová bronzovú medailu na 100 m motýlik. Roku 1961 prekonal V. Hopka európsky rekord na 100 m motýlik a na Festivale mládeže r. 1962 v Helsinkách obsadil 3. miesto. Na úspechoch plavcov Slávie VŠ, ale aj na

výchove a úspechoch dorastu mali veľký podiel aj vynikajúci tréneri, ktorí v tomto období pôsobili v tomto plaveckom oddiely: Ľ. Komadel – účastník OH v Helsinkách 1952, kde obsadil 5. miesto, J. Straka, Ľ. Kilár, O. Urban, MUDr. Rolný, V. Černušák, Ing. O. Malý,
V. Wawrová, G. Kajzrová, L. Wawra, J. Žížala. Predsedom úspešného oddielu bol E. Nemeček. S plavcami prešli do Slávie aj vodní pólisti, ktorí pod vedením nestora slovenského plávania prof. Stahla boli nepretržite v r. 1954 – 1960 majstrami republiky (Danninger, Chorvát, Hudeček, A. a I. Gerthoffer, J. Urban, Šmarda).

Otokar Urban s M. Skupilovou

[19]

Vodní pólisti Slávia UK

[20]

Ladislav Wawra (prvý v stoji vpravo). Dolný rad, zľava: V. Skovajsa (prvý), V. Svozil (štvrtý)

[21]

Vlasta Wawrová (vľavo) s Olgou Kozičovou (vpravo)

[22]

Úspešne si počínali aj basketbalisti a volejbalisti. Basketbal si aj zásluhou výbornej trénerskej práce

G. Herrmanna udržiavali vysokú výkonnosť. D. a B. Lukašík zo Slávie VŠ reprezentovali ČSR a trénerom národného družstva mužov bol G. Herrmann, ktorý viedol československé družstvo r. 1957 na ME v Sofii a r. 1959 v Instanbule.

Od jesene 1955, kedy do Slávie VŠ prestúpili J. Perútka, I. Veselý a B. Golian, sa začalo formovať družstvo, ktoré v nasledujúcom období získavalo pod trénerskou taktovkou J. Perútku úspechy doma i v zahraničí. Na MS v Paríži r. 1956 získali muži prvý krát titul majstrov sveta a zo Slávie VŠ štartoval B. Golian. Na svetových akademických hrách v Paríži r. 1957 štartovali zo Slávie Veselko, Šinský, Rjachovský, Hromada a I. Veselý. Trénerom bol J. Perútka. Zo žien štartovali v Paríži Farkašová, Ligová a Šelejová. V družstve majstrov Európy v r. 1958 v Prahe bol zo Slávie opäť B. Golian. Rok 1959 možno označiť aj za vrchol výkonnosti mužského volejbalu v Bratislave. Na svojpomocne vybudovanom ihrisku na Palisádoch videli diváci vrcholný volejbal. Titul majstra republiky unikol mužom Slávie len z dôvodu horšieho pomeru setov a skončili na druhom mieste za Sláviou VŠ Praha. Akademickými majstrami sveta v Turíne r. 1959 sa stali Veselko, Hromada a Šinský.

Prejsť na: Univerzitný šport na Slovensku - II. časť (1919 - 1958) [23]

Použitá literatúra:

Ortutay, M. - Bobrík, M.: *Dejiny univerzitného športu na Slovensku.* Bratislava, 2005.

- Univerzitný šport na Slovensku

URL adresa zdroja:
https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=content/univerzitn%C3%BD-%C5%A1port-na-slovensku-i-%C4%8Das%C5%A5-1919-1958

Odkazy:
[1] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/Image3-54_bearbeitet-1.jpg
[2] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/binovsky_1.jpg
[3] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/Image1-114_bearbeitet-1.jpg
[4] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/Image2-75_bearbeitet-1.jpg
[5] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/Image1-144_bearbeitet-1.jpg
[6] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/mala_siferova_1.jpg
[7] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/carsky_1.jpg
[8] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/Image9-34_bearbeitet-1.jpg
[9] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/kapral_stancel.jpg
[10] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/Image8-40_bearbeitet-1.jpg
[11] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/Image3-77+Kopie.jpg
[12] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/basketballisti_bearbeitet-1.jpg
[13] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/hermann.jpg
[14] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/handzo_uberal_herman_bobocky.jpg
[15] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/Image6-43_2.jpg
[16] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/veselsky.jpg
[17] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/stefkovic.jpg
[18] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/hopka.jpg
[19] http://files/imagepicker/a/admin/oto_urban12.jpg
[20] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/vodnopolisti_slaviaUK.jpg
[21] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/wawra.jpg
[22] https://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=files/imagepicker/a/admin/wawrova2.jpg
[23] http://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=content/univerzitn%C3%BD-%C5%A1port-na-slovensk

u-ii-%C4%8Das%C5%A5-1958-1989